ھٹکورے

• نظماں
• غزلاں
• گیت

شریف صابر

مکتبہ میری لائبریری لاہور ۲

چھپن دا سال پہلی وار ...... مئی ۱۹۷۲ء

گنتی ...... اک ہزار

چھاپہ خانہ .... نقوش پریس اردو بازار لاہور

چھاپن والے ... مکتبہ میری لائبریری لاہور-۲

اوہناں ساتھیاں دے نال

جیہڑے لوک راج دے

راہ وچ رت ترونکے دے سکے

اوہدا سواگت کر رہے نیں –

شریف صابر ۲۱ اپریل ۱۹۷۲ء

سرناویں

تے

ٹکانے

ناشر ولوں

شریف صابر دا غائبانہ تعارف میتھوں پروفیسر قریشی احمد حسین قلعداری مصنف "پنجابی ادب کی مختصر تاریخ" نے کرایا سی اوہناں نے ایہدے فن نالوں ودھ شخصیت تے چانن پایا سی۔ کجھ چر پچھوں میتھوں پنجابی ادب دے جانوں اک رچناکار ادیب تے شاعر دی رچناکارانہ خدمت دی لوڑ پئی۔ میں ڈھونڈ بھال کے خط و کتابت کر کے شریف صابر ہوراں نال ملاقات کیتی۔ واہ پئے جانئے یا راہ پئے جانئے۔ جو کجھ میں قریشی احمد حسین ہوراں توں کنیں سنیاں سی اوہدے نالوں ودھ میں اکھیں ڈٹھا اے۔

پنجابی زبان تے ادب بارے میرا اپنا مطالعہ بہت گھٹ اے پر دیگ وچوں دو دانے ٹوہن دی عادت تے ہر ناشر نوں ہوندی اے میں شریف صابر دیاں دو تازہ نظماں سنیاں تے رب توکل بیڑہ ٹھیل کے "شکورے" چھاپن لئی تیار ہو گیا۔ پنجابی ادب دی وکری ترکھیت اودوں ہووے گی جدوں اسیں ماں بولی نوں اوہدا تھاں دیاں گے جاں تے لوکیں مفت مشاعرہ سن تے آ جاندے نیں پر جدھے ستھ وچ پنجابی کتاب ہووے اوہدے مونہہ ولوں، تک ویکھدے نیں جویں اوہ عجائب گھر وچ رکھیا پرانے سمے دا کوئی بت ہووے۔

ادارہ میری لائبریری لاہور شریف صابر ہوراں دا بڑا شکر گزار اے پئی اوہناں اپنے پہلے مجموعہ کلام "شکورے" دی پہلی اشاعت دا حق پنجابی ادب دی مخلصانہ خدمت دے جذبے نال بغیر کسے رائلٹی معاوضے دے سانوں بخشیا اے

بشیر احمد چودھری

کجھ اپنے ولوں

میں کالاشاکاکوتوں تن میل دُور اِک پنڈ پکی سراں دا جم پل آں ۔ اللہ دے فضل نال سارا پنڈ اَن پڑھ سی تے میرے ماں پیو وی پِچھے اَن پڑھ سن ۔ ایس لئی میرے کنّاں وچ شروع توں ای نرول تے نرَیل پنجابی زبان پیندی رہی ۔ بچپن وچ میں لوکاں نوں ڈاریاں وچ ہیر پڑھدیاں سُنیاں ایں ۔

سائیں حیات پسروری دے شہر وچ میں میٹرک وچ پڑھدا ساں تے جتھے میں دو "گل پنجاب" قسم دے مشاعرے سُنے ۔ اوہناں دناں وچ ای میئوں پسرور دے سید ذوالفقار علی ہوراں نے درشن سنگھ آوارہ دی کتاب "بغاوت" پڑھن نوں دِتی ۔ ایہہ کتاب جھٹ میرے جوڑاں وچ بیٹھی کہ میئوں پنجابی شاعری دا چیٹک لگ گیا ۔

موہن سنگھ دی "ساوے پتر" کالج دے زمانے وچ شوقیہ پڑھی تے میں پنجابی ادب دے رس تے خیال اڈاری تے مان کرن لگ پیا۔ امرتا پریتم دی "نویں رت" نے میرے من نوں ہلونے دے تے لائل پور تے لاہور وچ اک اک ہند پاک پنجابی مشاعرہ سنن دا آنند مان چکاں۔ سنہ ۱۹۶۸ء وچ ڈاکٹر رشید انور ہوراں دی کتاب "منزلاں" پڑھی۔ ڈاکٹر صاحب دے انسانی خلوص تے شاعرانہ فن کاری دا میں ڈھڈوں قائل ہاں اوتہاں دے ارشاد تے میں شوقیہ پنجابی فاضل کیتا اے۔ پنجابی فاضل وچ اودوں شریف کنجاہی صاحب دی کتاب "جگراتے" لگی ہوئی سی اوس نے میرے اندر ستے۔ شاعر نوں ٹنب کے جگا چھڈیا۔ شریف کنجاہی صاحب کولوں میں رمزدار گل کرن دی جاچ سکھی اے تے حقی سچی تے سدھی پدھری گل کرن وچ میں سائیں فیروز (مصنف ہاڑے) ہوراں دا مرید ہاں میں ڈاکٹر رشید انور ہوراں دا اک نالائق تے باغی شاگرد وہاں میں آدرمان نال آکھناں۔ بھاجی! اک نظم استری کرائی سی ڈاکٹر صاحب ست کم چھڈ کے میری نظم ول گوہ کردے نیں جدوں اوہ میرے فائدے دا مشورہ دیندے نیں تے میں اک اک لفظ تے بحث کرناں تے اپنی مرضی دے لفظ بحال کرا لینا اوہ میرے خیالاں دا احترام کردے نیں کدے بدلن دا مشورہ نہیں دیندے پر لفظاں دی ورتوں تے شاعرانہ فنکاری (ڈکشن) اوہ مینوں سکھان

دے بڑے چاہوان نیں پر میں اپنی تھوڑ مت پاروں پورا فیض حاصل
نہیں کر سکیا۔ پنجابی دیاں ادبی محفلاں تے مشاعریاں وچ جا جا کے
ویکھیا اے۔ داد دین واسطے بھولی ٹھکاں دا اک بھارا دھڑا اپنے
نال رلانا پیندا اے۔ ٹہل سیوا کر کے اوہنوں راضی رکھنا پیندا اے
ایس شغل لئی بندے کول چار پیسے وادھو چاہی دے نیں ہیں ایس
گڈی دا ایلبدوی نہیں ایس لئی پنجابی ادب دے آڑھتی میرے مال
دی صفت ثنا نہیں کردے۔ پرکھ پرچول ویلے یا جان کے چُپ
وَٹی رکھدے نیں یا نندیا تے لک بنھ لیندے نیں۔ پنجابی ادب
دے مجاور آکھدے نیں ساڈی مرضی تو بناں کوئی شاعر جم ای نہیں
سکدا جنہے جمناں ہووے پہلاں ساڈے اگے شرینی دھرے۔
ع۔ بے ادباں مقصود نہ حاصل نہ در گلبے ڈھوئی
جے اوہ ساڈی گاں غلامی وچ آ جاوے
تے اسیں اوہنوں تھا بناں دے کے خلافت دا جولا دی پوا سکنے
ہاں میں بھراواں دا خادم ہاں، آپ چھوٹے، نکے تے کاّمے لوکاں جہا ترہ
ادیاں وچ بہہ کے خوش ہاں تے ادب دے آڑھتی تے مجاوراں
دا باغی ہاں ایس کر کے میری شاعری اُتے جنہاں پنجابی ادیاں
شاعراں نے چانن پایا ہے اوہناں دے ناں ایہہ ہن، ظہیر
کاشمیری، احمد سلیم، ڈاکٹر رشید انور باجی زینت امر تے محترمہ
رضیہ ناہید رضی۔ سید غلام فرید جعفری (گجرات) نے میرے

جیون بارے سرداپری کتھالیکی سی - پردیسی لکھاریاں وچوں پنجاب اوتار صادق لسٹر انگلینڈ تے پروفیسر ہرنید رمجبوب گڑھدی والا مشرقی پنجاب نے خطاں وچ میری کوتادی صلاحنا کیتی اے میں ایہناں سبھناں تے بھراواں بھیناں دا بڑا شکر گزار ہاں کہ کسے شاعر نوں اوہدی زندگی وچ ای مانتا دینی بڑے جگرے تے دل گردے دا کم اے - میں پنجابی ادبی محفل گجرات تے شیش محل کلچرل سنٹر لاہور دے آگوآں دا دی مشکور ہاں کہ اوہناں کل جمی گدڑی دا دیاہ رچایا تے میرے نال شاماں منا کے میرا ماں ودھایا - اوہناں شاماں وچ پڑھے گئے مضمون تے نظم سن کے کجھ لوکاں سڑ کے آکھیا سی ماواں دھیاں سیرارِ دتھا آخو بھیناں مٹھا" کجھ دوستاں ایخ آکھیا ماواں دھیاں گاؤن والیاں تے بیوٹیتر جا نجی - میری کنیں ایہہ بلبل دی بٹی سی اُپے ای مضمون لکھ کے دتے ہوئے سوہ" میں حساس طبع آدمی ہاں میں سگوں دل وچ گنڈھ بنھ لئی - شاوا بھئی پنجابی ادب دے آرھتیو تے عیاروہ تہاڈا دی جواب نہیں - پر میں وی تہاڈے بوہے تے نہیں جاناں -

میں اپنا مال ڈھلکورے" دامسودہ) دو یار کھ جوہریاں اگے دھریا اوہناں کسوٹی لاتی تے دَریا دتا - میں اپنے مال دا بھاء تلان لئی دھرم کنڈے والے جوہری کول لے گیاں ساں - کسوٹیاں تے دھرم کنڈے مال دے مالک دی شکل نہیں دیکھدے -

عبدالقدیر رشک، احمد ندیم قاسمی تے سید سبط الحسن ضیغم میرے جانوں پچھانوں نہیں سن ۔ جدوں میرا مسودہ موڑ رہے سن۔ اودوں اوہ میرے نال کھل کے ملے جو ہیں کوئی اوہناں دا ای گوا چیا ہویا ساتھی ساں ۔ پہلاں تے میں وی ڈردا ساں اللہ جانے کیہہ لکھ دین۔ پر میں رب نوں حاضر ناظر جان کے عہد کیتا سی پئی جو کجھ وی لکھ دین گے اوسے طرحاں ای چھاپ دیاں گا رحم دی کوئی اپیل نہیں کراں گا۔ بندے نوں اوڑک اپنا کیتا پاپ نتے بیجیا وڈھن واسطے تیار ہونا ای چاہیدا اے ۔ میرے دیباچہ نگار سید سبط الحسن ضیغم ہوراں، ڈاکٹر رشید انور دی نظم "اک ہور جھلا پنجابی ادب وچ پڑھی سی ۔ ضیغم صاحب دی فرمائش تے ایہہ نظم ہٹکورے وسے انت وچ ڈاکٹر صاحب دی اجازت نال پیش کیتی جا رہی اے ۔ ایس نظم نوں تسیں اک منظوم دیباچہ وی سمجھ سکدے او ۔

ماں بولی پنجابی دا اِک نِکا جہیا سیوک

شریف صابر

لوک پِیڑ دا گُھٹّیا ـ شریف صابر

ارسطو توں لے کے میتھیو آرنلڈ تے ایمرسن تیک جیہڑے وی نقاد ہوئے نیں اونہاں دیاں سوچ اڈاریاں دا سِٹّا ایہہ نکلدا اے کہ شاعری سچائی، سندرتا تے تنگتی نوں اک اجیہے انداز نال لفظاں دا روپ دین داناں اے - جدھے وچ چھند ابندی ہووے پر اوس نوں کلا بنن واسطے ایہہ وی ضروری اے کہ اوہ اپنے ماحول نالوں دکھ نہ ہووے اصل وچ شاعر اپنے آلے دوالے نوں ویکھ کے اوس دی مٹھاس تے کڑتن نوں ہضم کر کے اوہنوں جدوں اک نواں تے من موہنا روپ دیندا اے اوہ کلا قرار پاندی اے -

پنجابی شاعری اپنی ریت پکھوں بڑی گھمبیر اے - پر قصّہ کاو تے کافی نوں چھڈ کے بھائی ویر سنگھ نے پنجابی نظم نوں مغربی ادب دی پدھر تے کھڑا کرن واسطے نویاں راہاں کڈھیاں تے اوس مگروں نویں نویں تجربیاں دا اک سلسلہ چل پیا - تے چاترک، باوا بدھ سنگھ، مولا بخش کشتہ، کرپا ساگر، ہانکے دیال، ہمدم، پورن سنگھ، میراں بخش منہاس، چرن سنگھ شہید، محمد حسین خوشنود، فیروز الدین شرف، ہُمن موہن سنگھ ماہر تے کجھ

دوجے شاعراں نے اپنے اپنے اُچے خیالاں کومل سوچاں تے نویاں
تجربیاں نال پنجابی شاعری دی جھولی بھر دتی ۔ سماج وادی تحریک
نے دوجیاں زباناں وانگوں پنجابی نوں وی متاثر کیتا تے پنجابی ادیب
شاعر تے دانشوراں نے وی ادب نوں جیون دے ویکھوں پرکھن تے
ویکھن دے نویں زاویے بنائے ۔ نرا سامراج توں خلاصی کراں واسطے
ای نہیں سگوں نویں دیس وچ سماج وادی سوچ دی رنگمن چاڑھن
نوں وی ادب دا موضوع بنایا تاں جو پرانے سماج دے ولدھراں
تے نحوستاں توں نواں دیس پاک ہو سکے ۔ ایس جذبے نے نویں لکھا
دے بُہتے لکھاریاں نوں ہر پرانی سوچ توں نفرت کر کے اوس نوں ختم
کران تے ٹھکر لین دا اُدّم دتا ۔ ایس بارول اوس دور وچ درشن سنگھ
آوارہ دی "بغاوت" نویں سوچ دی اُگھی آواز سی جنھے ہر پنجابی نوں متاثر
کیتا ۔ تے اوہ ایس نویں پیڑ تے چل پئے ۔ اظہار تے ڈھب بارے نویاں
نویاں راہاں کُھلیاں ۔ بغاوت پہلاں وی پنجابی شاعری دی اک زندہ تے
طاقتور ریت اے ۔ اوہ ہور پختہ ہوئی ۔ شاعراں تے ادیباں نے لوک
پیڑ نوں ادب دے ہر کھیتر دی نینہہ بنان دا ویڑہ بنایا ۔ کتے کتے تری
پری نعرہ بازی نے وی ادب نوں متاثر کیتا ۔ پر بہتیاں نے آون والی جھلک
بارے اجیہے سُچّے چیتر دا کم سانبھیا تے اجیہیاں نظماں رچیاں کہ ساڈے
سماج تے ادب دیاں امر رتیاں بن گئیاں ۔

پاکستانی پنجابی وچ وی ایس ریت نوں اظہار ملیا جیہڑا تنویر

نقوی، افضل پرویز شریف کنجاہی تے سائیں فیروز دیاں آوازاں ے
روپ وچ ساڈے سامنے اے۔ تنویر دے انداز وچ سُن ت
جذبے دا تقدس تے ادب دی کمٹمنٹ دا سنگم موجود اے۔ افضل پر
نے ایہنوں لوک گیت بنان دی کامیاب کوشش کیتی اے۔ ش ریف
کنجاہی ہوراں نے اپنی سماجی سوچ نوں ادب دی نرولتا دا حصہ بنایا۔ بل
کہ سائیں فیروز دی شاعری دی سطح کوئی زیادہ اُچی نہیں۔ شریف صاب ی
اپنے لہجہ دا شاعر اے پر سائیں فیروز ہوراں توں اوس دا مقام ڈ یا
اے تے اوہ تنویر نقوی، افضل پرویز تے شریف کنجاہی ہوراں ے
نیڑے نیڑے ڈھکدا نظر آوندا اے اوس دی شاعری وچ اوہنا دا
رنگ وی ملدا اے تے اوہناں توں اڈ تے وکھرا انداز وی۔

میں حیران ساں پئی لاہور دے اک ڈبل ایم اے شہری با منے
پنجابی دی معیاری ٹکسالی تے ٹھیٹھ زبان کمریں درست لئی اے کھوج جیاں
پتہ لگا۔ کہ شریف صابر پنجاب دے کالم ناں دے علاقے دا جم پل اے
اوہی کالم جیہڑا البشیر سیال تے بیٹاں دا رکھشن تے باہمتی لئی مشہور اے
شریف صابر اوہنوں دی۔ ایہو مکمل تخلیق اے اوس دا پنڈ تمراں کی
ہاشم تے وارث دیاں نگریاں دے بالکل وچکار اے۔ جیہڑے پاسے
جگہ نوں تے لہندے دل جھنڈا بالہ شیر خاں، ایس تہذیبی سنگم نے وی
اوس نوں اپنی رنگین چاڑھی اے۔

شریف صابر نے جنہے اپنے ادبی ورثے نوں اپنا مان سمجھیا اے

اوہ تھے نویاں رلاں دی کڈھیاں نیں ۔ جدھا ثبوت اوہناں دی شاعری وچ اوہناں دیاں ورتیاں علامتاں نیں جو ہیں آدم دا چاء بھارت لڈن دا پل تے لوٹدے سبھے جیہیاں گئی ہیو نظماں نیں اوہ اک خاص ذہن نال لکھدے ہیں ایہو کارن اے کہ اوہناں ہٹکورے دے آغاز وچ ۔ "میں شاعر" دے سرناویں ہیٹھ لکھی اپنی نظم وچ اپنا منشور دتا اے کہ اوہ بنیادی طور تے "گامے پکے" تے ہنجو ہاھواں" دے شاعر نیں۔ ایہہ منشور اوہناں دی غزل وچ وی ملدا اے ایس کر کے ایس مجموعے دی اک غزل دا مطلع ایس دا صاف پتہ نشان دیندا اے۔

میں بہشتوں کھنجیا آدم میتوں رستے پاؤ لوکو

جے کوئی نہیں جے اُگھ سگھ بہندی پر بیت نگر دل دھاؤ لوکو

شریف صابر نے حمد تے نعت نوں وی نواں روپ دتا اے ایس موضوع تے پرانی ریت توں بغاوت ملدی اے اوہناں مذہب دے حضور وچ ، رب نوں کل لوکائی دا پالنہار منیا اے تے "ربی قانون" دی تشریح وی کیتی اے "جگت گرو اِک عربی لاڑا" نعت اے تے ایس وچ سوہنے کملی والے دیاں اکھاں زلفاں دے سوہلے گاون دی تھاں

آپ نوں نمانیاں وچ جیاتیاں ونڈ دیاں ویکھیا اے تے اہنیاں علامتاں کولوں ڈاہڈا چنگا کم لیا اے۔

ہٹکورے دیاں نظماں وچ طفر دا ڈوہنگا تے بھرپور رنگ وی

ملدا اے جیہڑی ایس گلے سڑے سماج تے اوس دیاں وسنیکاں تے کیتی
گئی اے۔ کسے تھاں اوس طنز دی کڑتن یا مٹھے ڈنگ دی سڑکن وچ
چوکھا وادھا ہو جاندا اے جویں "چھاجرہ دا بیر" دلیس ولوں الاہماں وچ ایہہ
سٹ ہور وی کاری ہو کے لگدی اے۔

شریف صابر نے اپنیاں بعض تخلیقاں نوں لکھن دی تاریخ درج
کر کے موضوع دی معنویت وچ اضافہ کرن لئی قاری نوں اوس سمے دی
دلیس بھنی سوچن تے مجبور کر دتا اے۔ بہتیاں نظماں وچ پاتر گاماں بکا دینو
بھتو مستری مولا ساڈے دوالے وسدے کردار نیں اصل وچ ایہہ سماج
دے ڈھنگ تے کُب چب، دیاں موہنوں بولدیاں مورتاں نیں ایہہ وجہ اے
کہ کدھرے تے ایہہ سماج ساڈا اپنا نظر آوندا اے تے کدھرے اوہدیاں
حداں ستاں سمندراں توں وی پار نیں "اپنے سماج بارے" لاہے مستری مولا
سیفے دی شہزادی فن کار دی خودکشی دا سچ۔ حکیم تے ردگی ہو کا ترقی بجارت
تھاں سنجوگ نک، مذاج تے کاماں وغیرہ نیں۔ جدوں کہ ویتنام دا گوریلا۔
کشمیر اک، نور ھدارا عرباں جائی۔ آدم دا چاء بابا نانک، ایجہاں
نظماں نیں جنہاں دیاں حداں پاکستانوں باہر وی نیں ایہناں وچ دال
وچ اوہ نظماں وی نیں جنہاں دی اپنی اک مستقل ادبی حیثیت دی اے
تے اوہناں وچ "لوتے ٹے آدم دا چاء" گھول بچیاں لئی اک کہانی تے
نیز ھتارا وغیرہ شامل نیں۔ ہر نظم وچ شریف صابر دیاں اپنیاں گھمبیر
حلاقتاں بلدیاں نیں۔ لارڈ رسل دی موت تے لکھی گئی نظم نیز منارا دا

اک شعر پیش کرناں۔

اُدھی رات نہ جھا سب دا سانجھا ایہہ وتیا حمی اللہ کشمیری
اودھے ای موہنہوں سی نکلی سی کھیڑیاں جد کھٹی سدھر تیری

ایسے طرحاں ٹوٹے ٹبے دے انت وچ ایہہ شعر ملدا اے

رہبے کہیاں سے کے چھیتی راہ دسے نگر نبے ڈھاڈ
جیہڑی اوہنوں مٹی لبھتے کھڈاں ٹوہاں دے موہنہ پاؤ

ایہناں علامتاں دے ورتن نال شعراں وچ سوہپن تے معنویت ودھی اے تے ایہو شریف صابر دی شاعری دی اصل پچھان اے

شریف صابر بنیادی طورتے نظم دا شاعر اے پر ایس مجموعے وچ کجھ غزلاں وی شامل نیں جنہاں توں پتہ چلدا اے پئی اوہناں دا رنگ خاصہ نرول تے کومل اے تے ایتھے وی موضوع لوک پیڑ تے انسانی پیار اے کجھ گیت وی ایس مجموعے دی زینت وچ وادھا کر رہے نیں جیہڑے کلا سنگیت مٹی تے موضوع دے لحاظ نال اچھوتے نیں۔
مکدی گل ایہہ وے کہ شریف صابر دی شاعری وچ سچ دی کرڑتن وی اے تے کلا دی اچیائی تے پچھان دی۔ منکھی جذبے دی تپش دے نال نال زبان تے سنگیت دی کجھ ولوں وی۔ ایہدی دکھ پنجابی رہتل توں وکھ نہیں۔

سبط الحسن ضیغم
سیکرٹری مجلس وارث شاہ گوجرانوالہ

میں شاعر

میں شاعر ہنجو ہاھواں دا — میں سڑیاں تتیاں چھانواں دا
میں کٹھیا پیار وفاواں دا — تے مرگھٹ سدھراں چاواں دا
میں شاعر ہنجو ہاھواں دا

میں قاصد رنگاں نوراں دا — نہیں جھورا مینوں حوراں دا
میں حامی ہاں مجبوراں دا — کوئی ڈر نہیں جق بلاواں دا
میں شاعر ہنجو ہاھواں دا

نہیں وجری اکھ مٹکے دا — جج کرناں دل دے مکے دا
میں شاعر گامے بچے دا — نہیں اچے وڈے ناواں دا

میں شاعر ہنجو ہاہواں دا

کجھ سانجھی پیڑ دے جھورے نیں　　جگراتے نیں، ہٹکورے نیں
بے وردی بندے کورے نیں　　میں وردی دکھیا ناواں دا
میں شاعر ہنجو ہاہواں دا

کجھ نال بیاناں موہندے نیں　　اللہ دے ناں تے کوہندے نیں
جو بال توں ٹکڑے کھوہندے نیں　　میں ویری اوہناں کانواں دا
میں شاعر ہنجو ہاہواں دا

۱۴ر جنوری ۹۹ء

مہانے نوں

پوہ دی کالی رات ڈراؤنی لہپاں مارن پلے
شوکن پئے سنسار تیندوے ویریاں پتن ملّے
ٹھلھ پیائیں شوہ دریائیں
شالا تیریاں دور بلائیں

عزم ایمان دی رسّی اندر بنھے کھلڑے رتیلے
ایہہ تکیا تیرا اُدّم جیلہ ٹھلھیائی رب وسیلے
بانھہ پھڑی دی لاج رکھائیں
شالا تیریاں دور بلائیں

۲۰ دسمبر ۷۱ء

ساڈے نال

دیس وتوں الاہمہ

میرے سینے چھیک ہزار
ہو گئے اِصوال ہاڑے چار
تینوں کاہدی میری سار
ڈِٹھّا اسے تیرا وطنی پیار
جیڈیاں سیتی مِلاں پائیاں
شیش محل دیاں ریجھاں لاہیاں
دِن سُوئی آندی سکار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
کروا ریہوں سٹینڈرڈ بائی
ولیسی شے کوئی نہ من بھائی

میم لیاندی ٹھکے دا ر
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
بیوٹی بکس تے وگاں آئیاں
ٹائیاں گل دیاں بنھیاں چاہیاں
انگلش سُوٹاں بھرے بھنڈار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
اکو رات وچ لکھ کمائیں
میری بیٹری وٹے پائیں
ماریں بڑھکاں اُدوں ہزار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
چھٹی نذرانے تے وڈھدی
چھڈی چوپ کے گنیاں ہڈی
آوے ہٹکاں توں نہ وار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
ڈانگاں نال گھوکائی چودھر
اکو حال سی ایدھر اودھر
ویلا کس دا سکا یار

ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
مُلاّں ماری دھرتی رب دی
بیسی جھیڑی ساجھی سبھ دی
رون مزارعے زارو زار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
نکّ مُنوچ تے ٹکّاں خرچے
وچ برادری ہوون چرچے
میرے کھاتے سدا اُدھار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
دولت نوڑی وچ شراباں
چرغے تکے پیس کباباں
بیڑے ساقی ہتھ مہار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
وچ خوراکاں ولا ملائیں
قوم نوں گُتھیا زہر کھوائیں
واہ قبراں دسے ٹھیکے دار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟

ٹھیکے دار انجنیئر رل گئے
چور تے کُتّی دونویں رل گئے
گھوگل کنّے چوکیدار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
ہیریاں اکھاں دا سُکیا نُور
ہیری رکھی نامنظور
چانن کریں سمندروں پار
ایہہ سی تیرا وطنی پیار؟
دیس بیگانے تیرا کھانہ
لوکاں دی توں رتّے نہاتا
ہُن دی تیرا کیہہ عتبار
توں کیہہ جانیں وطنی پیار

1-1-72

ربّ دے حضور

خداوندا عاجز تے مسکین بندہ
اینہہ ہن آن ڈِگّا اے تیرے دُوارے
توں خالق تے مالک ایں پروردگارا
بناں تیرے سارے نیں جھوٹھے سہارے
توں لوکاں دا ربّ[1] ایں تے لوکاں دا مالک[2]
تیرے در تے بندے برابر نیں سارے
تیری اُچّی وادی تے قانون پکّا
اوہ تگڑے نہیں تیری جو کھاوے ہُلارے
کِسے نال کُجھ وِتکرا توں نہ کیتا
تیرے بول تولاں دے کیتے نتارے

---

[1] ربّ النّاس [2] مَلِکِ النّاس

ربی قانون

ہے چیزاں دی فطرت اصولاں دی قیدی
بناوے جے مِٹھے تے ہوندے نہ کھالے
تے بندے نوں خود فعل مختار کیتا
فرشتے توں شیطان تیک ایہدے کالے
میرے رب دا قانون نقداں دا سودا
اوہ دیندا نہیں بتے اوہ لاندا نہیں لالے
ہر اک پاوے کیتا جو بیجے سو وڈھے
اٹل اپنے نتیجے تے پھل نوں اتارے
ایہہ کرنی تے بھرنی دے پکے نتیجے
کوئی ایتھے کھنگے؟ نہ دم ایتھے مارے

ہوا ساڈے ساہ لئی، تے سورج دی گرمی
ایہہ چشمے دا پانی، خُدائی پھوہارے،
ایہہ جنگل دا پھل نالے دریا دی مچھی،
ایہہ غاراں دے گھرنے تے جیون گذارے
ہوا مینہ ہنیری تے چانن خُدائی
سدا ساڈے پیندے نیں گلّی چوبارے
ایہہ سب وونڈاں عام لوکاں لئی گُھتیاں
ایہہ کُل نعمتاں نیں کرم دے اشارے
کیوں نگوڑے دے مُتھیں بھنڈاراں دی کنجی
تے مارے ترس دے پئے نیں وچارے
خدائی کرم دا جے قانون چلّے،
زمیں تے بہشتاں دے ویکھاں نظارے

داج

← بابے دھمّے نوں :

ہتھ مونہہ دھو چھڈ اَج دھیئے رانی ایں ،
ساڈے گھر اوپری پروہنی اِک آنی ایں ،
کہندے نیں علاقے دی اوہ وڈّی چوہدرانی ایں
چھیتی کر اگ بال ککڑی پکانی ایں ،
ہتھ مونہہ دھو چھڈ اَج دھیئے رانی ایں

چنگا جیہا چاہ والا سیٹ وی منگا لیّے ،
کھیس کھِناں نی اِک منگ کے وچھا لیّے ،
لوہ پرھاں کھڑ بنھے وچ جُلّی جو پرانی ایں

ہتھ مونہہ دھو چھڈ اَج دھیئے رانی ایں

آپ اودہے کول جا کے کریں جا سلام نی

وِدھ گھٹ اودہے نال کریں نہ کلام نی

ادب دی لے تھاں تیری بھانویں اکھوں کانی ایں

ہتھ مونہہ دھو چھڈ اَج دھیئے رانی ایں

← پروہنی گھر والیاں نوں !

اُچے ٹبے والے خان چوہدری دی جائی آں

رانی خان دے سارے پنڈ دی میں وڈی بھرجائی آں

کُکھی اَلّٰہ ہے پُت دی میں جاندی گُڑ مائی آں

بھج گئی آں لوو‌چ ٹڑ کسی تے آئی آں

اُچے ٹبے والے خان چوہدری دی جائی آں

جیہر نال پُت میرا بڑا ای شوقین جے ،

ٹیپ تے ریکارٹ والی منگدا مشین جے ،

منگدی سکوٹرے دے نال سوٹ ٹائی آں ،

اُچے ٹبے ولے خان چوہدری دی جائی آں

چھندے میرے پُت دا تے کھلا کھان پین اے

دھی رانی جھے آوندی کمی کو نہ ہین ایں ،؟

شرع دے قانون نال آکھدی ودھائی آں
اُچے رتبے والے خان چوہدری دی جائی آں

← دھی ماں نوں

دسدا! نہ بے بے ایہناں تلاں وچ تیل نی،
اپنی گوجے دولتاں دی ہوندی ریل پیل نی
پانی کھنوں سکدی نہ آساں دی ایہہ ویل نی
رب نے بنایا سانوں گڈیاں دا کھیل نی،
اُٹھ دس ورھے سر اپنا کھپاواں گی،
کوڑا گھٹ کر کے میں داج وی بناواں گی،
پھیر لوکاں آکھنائیں نہیں عمراں دا میل نی
رب نے بنایا سانوں گڈیاں دا کھیل نی،
پھٹیاں میں جگ دیاں ریتاں بدلاواں گی
باغیاں دے وچ ناواں اپنا لکھاواں گی،
ڈنگراں دا وَنج اے ایہہ شادی اے کہ جیل نی
رب نے بنایا سانوں گڈیاں دا کھیل نی

بمقام نصروہ ضلع سیالکوٹ ۱۶ر اگست ۱۹۶۹ء

آدم دا چار

پہلاں جد اِس دھرتی اُتے
میں سی اپنی کلی پائی
میرے بال انجانے سارے
ٹھنڈ دے دی اکھ دے تارے
اس دھرتی دی سیر دے شوقی
چائیں چائیں ہر تھاں اپڑے
ہر تھاں دے پھر پانی دانے
اپنی اپنی رنگن چاہڑی
کالا گورا ایہہ کیہہ لیکھا ؟
وَن سوَنے رنگ بھلیکھا

چمڑی تھلّے خون جے اِکو
جس دا سُوہا رنگ ہے گُوہڑا
مَل کے بیٹھا اِک پُت میرا
نسلی وڈیائی دی ٹیسی
دوجے اُتّے تھُوتھُو کرکے
نیڑے آون تے دُرکارے
داء لگے تے گولی مارے
جے کالے نوں غُصّہ چڑھیا
اللہ جانے کیہ کر بیٹھے
اس چِنتا دی چِھاج سٹریاں
تُہاڈے بھلا تے جنت وڑیاں؟
ہیں گورا ہیں کالا پُتر و
وڈیائی دی ٹیسیوں اُتر و
جگ دے خونی بیلے دے وچ
کِسدی لوتھ دھریکی جاوُ
مار کے ٹھڈے ٹکریاں دے
میری لاش دے کردے نہ ٹوٹے

میں تُہاڈا بابا آدم
جاہے تیک بہشتوں کھنجیا

کدے تہاڈے دلوں مینوں
ایتھے ٹھنڈی واہ نہ آئی
میں تے سینے دے وچ پُتّر د
ایتھو پھر ناں چاہ رُکائی
کال کلوٹے گگتے بوُرے پوتریاں نوُں اُنگلی لاواں
کالے گورے دوہتریاں نوں اِک اِک موہڈے اُتے چاواں
اِنج میں اِک تصویر کھچاواں

سُفنے دی شہزادی

← پہلی جھاکی - - - - - - - - - - سُفنے آساں پیار پیارے
جس دے دم نال دُنیا وسّی جس دی خاطر بنی بہار،
جس دی زُلف دے زہری ناگاں رَج کے کیتا ہتھیا چار
بھنواں انگوں تِسے دے تِہرے دو نیناں دی تیز کٹار
جس نوں روپ خدا وں ملیا اوہ کیہ جانے ہار شنگار
گندل وانگوں کومل نازک پنڈ دی اِک اَلہڑ مٹیار
ایہہ سی سُفنے دی شہزادی، ایہہ سی میرا گوڑھا پیار
جس دی دید توں رجدا نہیں ساں جس دی قید وں چھُٹدا نہیں ساں
ڈھیندی یا دِل دی سدّھر میں کوئی اس توں کجدا نہیں ساں،

اوہ سی پھبدا پہلا مصرع دوجا مصرع جچدا نہیں مساں
عرشی تخت سی جیوڑا میرا جس تے کردی سی دربار!
گندل وانگوں کومل نازک پنڈ دی اک الھڑ مٹیار
ایہہ سی سفنے دی شہزادی ایہہ سی میرا گوڑھا پیار

اوہ سی صدق صفا دی دیوی اوہنوں میں دل چیر نہ دسیا
ہائیں حیراں ہو کے تکدے اکھوں وگدا نیر نہ دسیا
دل دی شکل بنا کے اس وچ دستر لکھدا تیر نہ دسیا
امبر دل تارے توڑ لیا ساں دل وچ کیتا قول قرار
گندل وانگوں کومل نازک پنڈ دی اک الھڑ مٹیار
ایہہ سی سفنے دی شہزادی ایہہ سی میرا گوڑھا پیار

لوکاں ذات صفاتاں پنیاں جن کے انگل منہ وچ پائی
تیرڑے مخمل دی تاکی آکھ کے دوتیاں لوتی لائی۔
طوطیاں والے سوٹاں دے نال اس دی ڈولی ویہڑے آئی
سس ننانا ں تیل چوائے آکھن ایہہ گھر دی سرکار
گندل وانگوں کومل نازک پنڈ دی اک الھڑ مٹیار
ایہہ سی سفنے دی شہزادی ایہہ سی میرا گوڑھا پیار

→ دوجی جھاکی : ... ... --- پنڈے لا سال پیر ہیا چھاپے

ٹھوڈی اُتے اُنگل دھرکے ایہو کرناں سوچ وچار
نوکری حالے لبھی کوئی نہیں قرضہ چڑھیا ست ہزار
مُلاں دے ہوٹل تے جا کے سج اکھو لاں میں اخبار
چھاں بُورے دی روٹی لے کے من ہی کھاوے نال اچار
ایہہ ہی سُفنے دی شہزادی ایہہ ہی میرا گوہڑا پیار
گندل وانگوں کومل نازک پنڈ دی اک الہڑ مٹیار

رنگ گلابی ہو گیا لگا۔ چیں جوانی نوں گھن لگا
عیداں تے بقرعیداں اُتے پیکے ای گھلن ہن جی تھکا
دے ٹاکی تے ٹاکی لا کے اپنا کجے پچھا اگا
ڈھڈ تندوریں پیٹ کسیدے آخر اکھاں دِتی ہار
ایہہ ہی سُفنے دی شہزادی ایہہ ہی میرا گوہڑا پیار
گندل وانگوں کومل نازک پنڈ دی اک الہڑ مٹیار

پچھلے پنڈوں ٹر کے بوکیں میرے ساہو بی گڈی چڑھ گئے
پولی پولی سیٹ تے بہ گئے۔ ایئر کنڈیشن وچ وڑ گئے
اسٹیشن تے پہلوں پجن۔ دائیہاں مینھے تے مڑ گئے
ساڈے پلے نہیں سی بھاڑا۔ لنڈن کیویں کھڑ دا پیار

ایہہ سی سُفنے دی شہزادی ایہہ سی میرا گوڑھا پیار
گندل وانگوں کومل نازک ہنڈ دی اِک الھڑ مٹیار

آہن جھلیئے بیدل چلیئے سولاں کنڈے چھالے سہیئے ،
منزل سانوں سینت مارے کنڈھے آ کے تھک نہ بہیئے ،
جے رب کدھرے ٹکرے سانوں دامنوں ٹھوک وجا کے کہیئے
قسمت دا درتاوہ کون اے توں ایں عدلی ! یا لنہار ؟
ایہہ سی سُفنے دی شہزادی ایہہ سی میرا گوڑھا پیار
گندل وانگوں کومل نازک ہنڈ دی اِک الھڑ مٹیار

۱۸ - مئی ۱۹۶۸ ء

غزل

•

مَیں بہشتوں کُھنجّیا آدم مینوں رکھتے پاؤ لوکو
جے کوئی نہیں جے اُگھ سُگھ پیندی پریت نگر دل دھاؤ لوکو

اپنے لہو نال آٹا گُنھیا سدھراں دا ایں قیمہ بُھنیا
ایہہ جے ہستی لوُنی حاضر ہن تے رج کے کھاؤ لوکو

ایہہ خالق مخلوق دا جھیڑا کر نہیں سکدے تسیں نبیڑا
ایویں پیڑا کرو نہ کُھوٹا جاوُدی ہن سب داؤ لوکو

شیخ تے باہمن دی تنگ نظری مینوں سوچیں پا لئی اے
میخانے دا بت جے کُھلا بے دسواسے آؤ لوکو

دیہویں صدی تے کلنجگ دس کے ایویں نہ پئے جگ نوں بھنڈو
کھیڑا جگ اے تسیں تے میں آں من دی شاہ جہاتی پاؤ لوکو

اوہ چُھٹیاں سورج دیاں کرناں اُتے ہنیرے بھاجڑ جا لئی
گھوہلی دیوا آساں دی باری ایویں نہ گھبراؤ لوکو

گھبی اَگ دسے لمبو سجنو! پاٹے گلمے تیکرا پڑے
ہمت لفظاں والے چھٹے مار نہ مینوں تاؤ لوکو

کیہہ پیئے نیک دعاواں منگو ایس کوی دی ڈھیری اُتے
ٹُردی پھردی اوس غزل دا کوئی ستے شعر سناؤ لوکو

سجن دا غم جیون پونجی سانبھ لکا کے جگ توں رکھاں
ایسے لئی تے میں ہنس کہندا میرا درد ونڈاؤ لوکو

دُکھ اُنے پھوکیاں بڑھکاں سابر ہین سکھالیاں گلاں
جیہڑا بول بچن نوں پالے اوہدے سوہلے گاؤ لوکو

کشمیر

باگاں جھیلاں دے نظارے — سومے قدرت دے فوارے

وَن سونے میوے مِٹھے — جیہڑے ہور کِتے نہیں ڈِٹھے

زمیں خزانہ ہر اِک جگ دا — سونے رنگا کیسر اُگ دا

کاریگر کشمیری وَسدن — دینی عالم نکتے دَسن

اوہ کہے بھیڑے ویلے آئے — غیراں نے جد قدم ٹکائے

ایہہ وادی کشمیری سارے — دِکدے ویکھے وِچ بازارے

اوسے دن توں ہوگئے بُرے — ڈردے سن اوہ ہر ہر کردے

گُنج دی چاپی پلمن لیراں — پاندی پھردے سال فقیراں

جنت دے وسنیک نمانے — دوزخ ہوگئی بھاگم بھاگے

دشمن داناں نوں کاہدے گھاٹے
آزادی نے سنگل کٹّے

دشمن دھاندلی کرکن کدھرے
رب مجاہد پیدا کیتے

شیر نے پنجرا جد کھڑکایا
کھڑپینچاں دے لادے بُتّے

اوہناں لئی سب سیر سپاٹے
پر نہ مُکّے ایہدے رٹّے

ایہدے دل دی دھڑکن کدھرے
کِنّھے ہوٹھ ایہناں دے سیتے؟

پہرے داراں رولا پایا
پکّی کھیر نوں کھا گئے کُتّے

۴، ستمبر ۱۹۶۶ء

بچیاں لئی اِک کہانی

جگّڑے بنّے دیس کسے تے — سی اِک راجہ راج کریندا
ڈھولرا اوہدے چڑی نہ پھڑکے — اُچّا ساہ اِک لین نہ دیندا
نوسر باز دو ٹھگ جولاہے — وِچ دربارے اوہدے اپڑے
آکھن لگے اُن سکنے آں — سارے جگ توں باہرے کپڑے
بادشاہاں دے لائق ہوسن — جے کر لگّے پورا خرچہ
ایہہ زر لعبت نِرالا ہوسی — جگ وِچ ہوسی ایہدا چرچا
ہر اِک چیز اچنبھا ہوسی — مورکھ دُوتی ویکھ نہ سکن
لگھ نہ اوہناں نظریں آوے — بھاویں ویدے پاڑ کے تکن
راجے آکھیا سب کجھ ملسی — جو بتّی دنداں چوں منگو
اپنے دل دی ترشنا کر لو — خرچہ کرن نوں مول نہ سنگو
اندر وڑ کے چار مہینے — دوہاں جھجّو بھی ٹھک ٹھک کیتی
چوکھی دولت خرچے پاروں — ماں دا دُدھ سمجھ کے پیتی

کچھ چر پچھوں وچ دربارے اوہناں اپنی خبر پہنچائی
شاہی جامہ سیپ گیا ہے راجہ تینوں ٹکہ وَدھائی
راجے سدّ نجومیاں تائیں شُبھ گھڑی دی پُچھنا کیتی
کسی ویلے پوشاک ہیں پاواں جھٹڑی عجب نرالی سیتی
ڈھول ڈھمکے تیں پھر شہراں پنڈاں دے وچ ہوئی منادی
اس پوشاک دے درشن کارن تاہنگاں رکھتے کل آبادی
آخر دن مقررہ اُتے کٹھے ہوئے سب درباری
ٹھگ جولاہیاں نے اوہناں ہی دیکھو کیکوں مت جیہی ماری
کئی صندوقاں وچوں کڈھیا اوہناں اِک صندوق سُنہری
خوشبوآں دے جُھلّے آئے جداوہ کھلیا وچ کچہری
ٹھگ جولاہیاں پھیر دوہرایا ہو جاسی ایہہ سُنتے نتارا
کہیڑا اے راجے وادو کمّی مورکھ دوتی کرماں مارا
تہ خانے دے اندر راجے تن دے لیڑے دور ہٹائے
پھر جولاہے ٹھگاں اوہنوں جھوٹی موٹی کپڑے پائے
کر کے چانن آکھن لگے واہ واہ جوڑا سجیا راجہ
سن کے سو بچارا راجہ پھُلیا پِن کھادے سی رَجیا راجہ
واہ سبحان اللہ اکھواندا ٹُر آیا راجہ دربارے

کہیڑا مورکھ دوتی بن دا — ڈر دے ہر ہر کردے سارے
راجے تے مڑ حکم سُنایا — لئے اُڈ شاہی اسواری
ویکھیں نوں نہ ترسے کوئی — راہ وچ لنگر ہوون جاری
کل رعایا تے درباری — کردے رہے سلاماں سارے
کہیڑا آکھے ننگا اوہنوں — کہیڑا موت نوں واجاں مارے
کہیڑا حق دا ہوکا دیندا — کون سی جہیڑا بندا جھلاّ
جو راجے نوں سچی آہندا — اوہدے گل وچہ ہوندا پلاّ
سبھے جھوٹھ دی پیڑی چڑھ گئے — سبھناں جھوٹھی واہ واہ کیتی
آکھن صدقے کاریگر دے — جنہاں عجب پوشاک اے سیتی
اوڑک راج گلی دے وچوں — نکل پیا اِک انھّا بچہ
اللہ دا معصوم فرشتہ — اوہ نادان اوہ ازلوں سچاّ
ٹھاہ ٹھاہ کر کے ہس پیا تے — اوہنے مول نہ کیتی سنگا
رو لا پا کے آکھن لگاّ — راجہ ننگا راجہ ننگا
راجہ دی ایہہ سوچ رہیا سی — من وچ اوہنے جھاتی پائی
جے آکھاں بچہ دِسدا ناہیں — مورکھ آکھے کل خدائی
بچے دی ہمت دے صدقے — اکھاں دے وچ ہوئے اشارے
مڑ ایہہ شور زمانے سنیاں — وچہ بازاراں پئے گُنگارے

تاں راجے نوں سُرتی آئی — اکھاں ملیاں ہوش سمبھالی
آل دوالے چمچے کڑچھے — راجے نوں پئے دین دکھالی
پھیر خوشامدی چمچیاں نے رل — ڈولدا راجہ پکیاں کیتا
ایہہ احمق غدّار وطن دے — ایہناں دا مونہہ جاوے سیتا
دَبکے گھڑکے توں کم لیکے — لوکاں نوں جادو ہتھجایا
جنہے حق دا نعرہ لایا — اوسے شیر نوں پنجرے پایا
کھیڑا جمیا جھیڑا کر لئے — خلقت دیاں بند زباناں
جے دریائیں بنھ بنائیے — آپ بنا لیندے نیں داہ نہ
راجہ بیٹھا اکلوا نجے — دیش دی ایسی پلٹی کایا
سچ سناون والا بچہ — ساری خلقت سینے لایا

۲۰ دسمبر ۱۹۷۰ء

نک نموج (ڈرامہ)

← (نوہنہ سویرے بارے اپنے گھروالے نال)

ڈیوڑھی دے وچ ڈیرا لایا اے بابے
اوہ ہر ویلے میتوں پیا مارے دابے
اوہ حقے دی ٹوپی تے اگاں بھخاوندا
ڈیوڑھی دھوانکھی، جھو لا نمی بناوندا
اوہ ٹاہاں دا ویری کھنگھاراں دا گنجا
جے جنگا دی کھاوے تے رہندا اے سُجا
اوہ کھنگھے تے ہنجوں دے تانے دی واج اے
ہیں نیند رکھیہ ماناں جے پینجے دا راج اے
میرے بلو پتر نوں گودی بہاندا
تے جبرے کہیہ نِک نک بلاواں کھواندا

ڈیوڑھی دے وچ دیہن رڈگاں دے وگن
میرے لال نوں چھوہ توں لاگا ں نہ لگن
یں دا اللہ" دسیا دُنی اس اُٹھدی تے بہندی
کتے گجھی سوُلی دے جھٹکے ہاں سہندی
روپیاں دی گُتھلی تے وکھری سو رہندں
بناں تڑکیوں سنگھوں بُرکی نہ لہندی
بھلے لوکا ایہہ یں چلتی ادل پیکے
ایہہ سوہرا میرا آپے بالے تے سیکے
ایہدے ہنڈیاں بستاں کھیڈاں یں گھٹا
ایہہ جیون پٹاری تے سومن دا دٹا

(پتر بڈھے پیو نوں) ←

صلاح تہاتھوں اباجی یں اک اے لینی
دانائی تہاڈی اے سونے دی رینی
چھتر چھانویں تہاڈی اندیشے نیں کاہدے
کر سُونہے تسی ادہر اک اوکھی راہ دے
یں اجکل ای سُنیاں نیں کجھ وار داتاں
بڑی چوراکاری دیاں ایہہ میں راتاں

تُسی جاندے او نِکمے نیں کاسے
ایہہ رانجھے دے چاچے تے مجنوں دے ماسے
ایہہ بھنگی نشیاں نوں نیندرا ہے پیاری
پئی ڈھول کھڑکائے خلقت دی ساری
ایہہ پاسہ نہ پرتن اُجّے ایہہ گڑے نیں
ایہہ سُفنے وچ حوراں دے گھڑ چڑھے نیں
مینوں ایہو ڈرا ہے کہ چوری نہ ہووے
تے بھاگاں دی بیڑی وچ موری نہ ہووے

پیو پُتّر نوں

اونگھر گیوں بات کیہہ پار ہیا ایں
میرے جیوندیاں کاہنوں گھبرا رہیا ایں
ہلیں گل اسی حویلی دے وچ ڈیرا لا ساں
اوہناں کامیاں کولوں اُگّاں دھرا ساں
میری گیتیں بنیڈرے پیے دیندے نیں گوکاں
کراں کیہہ جے ہیں ہُن تماکو نہ پھوکاں
نہ چنتا کریں نیند مینوں نہیں آوندی
نگرے دے ویہڑے اوہ پھیرا نہیں پاوندی

← دھیتر پیو دی پھوہڑی تے،

بزرگاں دیاں برکتاں ساڈوں لنگھاں
بہشتی نوں رویا اے گلیاں دے لگھاں
اوہ پڑھیا پنجائتاں نج تھاں والا بندہ
خدا بخشے فجراں دے ناں والا بندہ

← سوہرے دی موت تے
نونہہ گھر والے نوں،

جو نونہہ پنڈاں نج عزت سی ساڈے گھر دی
ایہہ ڈیٹھا اے نکاں منوجاں لئی مردی
اسیں دین دنیا دی جتاں گے بازی
تے اگلے جہان ہوسی سوہرا دی راضی
مدرسے تو حافظ قرآناں نوں لگدیے
یتیماں نوں لگدیے ناداناں نوں لگدیے
شریکے تے ساکاں نوں لاگی گھلائیے
وڈیرے دے کٹھ نوں وڈیرا بنائیے
دیرانی جٹھانی تے نگدے شریکاں
گیا سلیوں جگے نوں لادیں نہ لیکاں

ایہہ زردے دیاں چار دیگاں لہلیئے
تے چاچے بہشتی نوں وڈیاں کرائیے
ییں ستّاں طرحاں دے چا کھانے پکاساں
تے ست ٹوکرے کجھ پھلاں دے منگاساں
تے ست تھال ستّاں مٹھایاں دے بھریئے
سنے چُنی جوڑے چنگیراں نچ دھریئے
گئے لبّی سہرمہر تے داتن ٹکائیے
تے ہنج سبھ قرآن اوہدی رُوح نوں پچائیے
ہُنکائیے "کہ ہے کوئی غریب اوہدے ناں دا
کراواں گے حج اوہنوں چاچے دے تھال دا"

مستری مولا

بے کاری دے گڑے دا پھنڈیا ہیں جے اِک مزدور بے کار
بابے آدم دے کُڑتے دا پاٹ کے لتھا اَج لنگار ،
کہہ ہُن آدم توپے لا کے مینوں سینے لا نہیں سکدا
ہیں دی آدم دا کجھ لگناں میرا مان ودھا نہیں سکدا
مالک دی مرضی تے دگیوں لوکیں آکھن اٹکے ای جنیا!
روٹی دے لقمے دی خاطر لقمہ آپ مشین دا بنیا

بھجے بھنگ تے جُلھا ٹھنڈا اے آسی دا گھپ ہنیرا
سوچ دے دیہنیں اُکا چپ اے حاضریاں دا خانہ میرا

اُس قلبوت دے وڈے سیانے جہڑے خادم خلق کہاندے
بتی فیس بو نجھیں نسخہ دس کے رُوح لوں کمبنی لاندے

دھی دا داج سہاگ دے گہنے ساڑ کے مرہم پھٹ تے لائی
دِھر دِھر اگے ہو گئیاں ہینا اپنی عزت گہنے پائی
پھٹاں دے موہنہ بند ہوئے تے قرضیاں میرے گھر گھوہلے
موئے دا کیہ بنے گا مولا سجن آکھن میتھوں اوہلے
اُڑ اُڑ کے میں لبھناں پھرناں گھٹے رُلی جوانی میری
کرخانے دے اندر رہ گئی جندڑی اک چوانی میری

عقل تے ہوش نے پُچھیا موئے وشج کچہری کیوں نہیں جاندا
دِلی دا راہ سجھے دسن بِلے کوئی نہیں خرچ بنھاندا
بِن سیوا دے کوئی نہیں میوہ کھتوں میں انصاف خریداں
ٹھیک انصاف دے بوہے اگے دم چا دیتے آس امیداں
سینہ ہویا چھکو چھیکی میرے دل دیاں ٹُٹیاں تاراں
بیاں دی سنگی کتھے رکھیاں کس عدلی نوں دا جاں ماراں
جیک مشنیاں دی نوں سُن کے چھیتی تیل دا چھاپا لاواں
اودھر گھیو دے دیوے بالاں ایدھر سینے بلدیاں ہاواں
پتھر دے کیڑے دا رازق توں ایں ربا پالنہارا
میرا پتھر پاڑ دے ربا پیر تے کھوہلاں کرماں مارا

میر وارث شاہ

انگریزی دی گِٹ مِٹ پڑھ کے اَدھیوں بہتی عمر ونجائی
میرے گھر پیا نہیں پلے جیہڑا میتھوں مُنج کُٹائی،
پچھلی عمرے ہُن میں یارو ماں بولی دے چرنیں لگا
گھر دے وَٹے پرت پیا ہے شکر کرو پنجابی ڈھگا،
ماں بولی دے چسکے مینوں وارث شاہ دی ہیر پڑھائی
جنی واری پڑھیا نئے ایہنوں لذت آئی دُون سوائی،
علم، ادب دا ایہہ سمندر فن کاراں دا مُرشد جاپے
ہر اک گل ہے چاہلی سیری جیہڑا اچا ہووے تولے ناپے
اس منظوم ڈرامے دی میں دَس نہ سکاں سب وڈیائی
عاشق عارف عالم دانے سارے نیں ایہدے سودائی
دیس پنجاب دی بولی تے رہتل دا ایہہ انمول خزانہ
اپنے ورثے دا سی راکھا نئیں وارث جیہا زمانہ

۱۶، اگست ۶۷ء

"ترقی"

(اک منظوم ڈرامہ)

بیگم نویں نوکراں نوں

سن لئے دے شہید یا تے سن لئے فنی داریئے
"بیگم صاحب" آکھو جد دل سدیئے پکاریئے
بو دے ٹھکانے نہیں تے اکھ ٹمکانی نہیں
کوٹھی والی گل کسے کوٹھڑی پہنچانی نہیں
کم نال کم رکھو دودھ گھٹ گل نہیں
ننانمے کو بوں پچھو جد جاتہانوں ول نہیں

خانساماں نویں نوکراں نوں

کنی دی کوئی ہووے بھل سر جایا جے
تسیں مالکاں توں پچھوں روٹی کھایا جے
وسدی ہوئی دال توں دی نک نہیں چڑھاونا ں
نال گڑ گنڈھیاں دے ویلا جے ٹپاونا ں

← (چھ مہینے پچھوں بیگم نوکر نوں ڈرائیور بنا دیندی اے)

چنگی طرحاں زور نال گھُٹ دے نکاریا
حالی نہیوں شادی ہوئی کدھرے وچار یا
اَج تہراں گگراں دی پوے پئی ٹھنڈ دے
ریوڑی چلغوزیاں دی بھاویں ہودے پنڈ دے
نار کلی مارکیٹ وچ دونویں جانواں گے
آنڈیاں دی پیٹی نالے میوہ سُوجی لیاؤں گے
تِرا دل سکھیا ای کاراں نوں چلاؤن دا
ذرا نہیں شعور تینوں ٹائی سوٹ پاؤن دا
پہلا جو ڈرائیور سی تیرے ای سی ہان دا
گوں گے راگ دیلیاں دا موجاں دی سی مان دا
لے پھڑ سو دا نوٹ کجھ پیا کھایا کر،
جو ڑن دی اے پئی تینوں جان دی بنایا کر

← (داری شہید ے نوں)

کِتھے ٹُر چلیا ایں دے شہید یا بے دید یا
نہیوں منگ اپنی دا سوٹ دی خرید یا

لگ روزگار نوں اتوں دھکے دئی جاناں ایں
ڈھڈ دا تندور نال پانی دے بھاناں ایں

(شہید اداری لئی)

نوکری دے او ہلے میری جند رُل گئی اے
میری ناڑ ناڑ دشح وِتس گھُل گئی اے
تیری دی تے داریئے "ترقی" ہوای جانی ایں
ایتھے ہر چیز تینوں وَدّھ وَدّھ کھانی ایں

۱۵ جنوری ۱۹۶۹ء

گیت

روٹھے ہیر دے نیازاں سکھیاں نیازاں سکھیاں
نی مجھو بھلا کہیہ منگیا نی مجھو بھلا کہیہ منگیا ..... ہو
اک منگی چیز پیاری نی
جہڑی سارے جگ توں نیاری نی
دل منگوں مول نہیں سنگیا مول نہیں سنگیا
نی مجھو بھلا کہیہ منگیا نی مجھو بھلا کہیہ منگیا .... ہو
نی ہیں نگ مندری دا لبھیا جے
جہڑا ڈاہڈا سوہنا پھبیا جے
دل اودھے پیار وچ رنگیا پیار وچ رنگیا
نی مجھو بھلا کہیہ منگیا نی مجھو بھلا کہیہ منگیا ...... ہو

اوہ چیز اسی مٹھی چنگی اے
ئیں خیر اوسے دی منگی اے
جنے میرا کالجہ ڈنگیا کالجہ ڈنگیا
نی بجھو بھلا کہیہ منگیا نی بجھو بھلا کہیہ منگیا
کجھ وکھریاں میریاں غرضاں نیں
نہ دھن دولت دیاں غرضاں نیں
دھاگہ روضے دی جالی دے اُتے ٹنگیا جالی دے اُتے ٹنگیا
نی بجھو بھلا کہیہ منگیا

ٹوئے ٹبے

تینوں کیہہ ہویا اے بابا — کیوں نی گوڈے گِٹّے چھِلّے
تہمت اُتّے جِکّڑ لگّا — نالے کِھجّھی لیڑے گلّے
اکھن لگّا اَج مَیں فجرے — ڈلّی ہسدیتے پیاسان جاندا
راہ دی اُکھیائی دسّے یاراں — دل سی میرا غوطے کھاندا
یارب خیر کریں میں کر کے — سب توں پہلے موڑ توں مڑیا
کدھرے چھال عزم دی ماری — تے میں کدھرے اصلوں اُڑیا
وِچ گلی دے ڈوہنگا ٹوٹیا — گندے پانی جِکّڑ دا لا
ہوہدے مونہہ میں اس وچ ڈِگا — ہن کیہہ دساں اپنا حالا
ہائے میریا ربّا کر کے — تھوڑی جِہی میں سی شوکیتی
مُڑ اُدم دی سوٹی پھڑ کے — چھیتی راہ ہسیت دی لیتی

دو قدماں تے نگر ٹبہ — جو نہ مینوں نظریں آیا
اوہدے نال میں ٹھیڈا کھاہدا — جنہیں میرا حال ونجایا
ہرکھ تے چنتا ہڈاں دے کھو — گجھیاں سٹاں لایاں جوڑاں
پدھر جے ہو جاون گلیاں — پھر بڈھڑے دیاں دیکھیں ٹوراں
ماں جوانیاں میرے پُترا — تیری عمر اوڈی ہووے
اک ثواب دا کم تے کر جا — رب کرے ایہہ تیتھوں ہووے
جے میں کہیاں دے کے جھیتی — راہ دے نگر ٹبے ڈھاؤ
جہیڑی اوتھوں مٹی لبھے — کھڈاں ٹویاں دے مونہہ پاؤ

۸ نومبر ۱۹۶۸ء

اک نُور منارا

(لارڈ رسل دی موت تے)

سچائیاں دے ٹلے چڑھ کے — اِک درویش ایہہ بلا پھرے
جنگ کڑی دَل ڈھکن چلیو — پیر نہ رکھنا ذرا اگیرے
مڈھ قدیموں ایہدی دادی — دو دو جنجاں آپ منگائے
اوہو ایہدی ڈولی کھڑدا — دوزخ دی جو اگ ورھائے
ایس کُڑی دی ریت انوکھی — اوہو لاڑا اوہدے ویہڑے آوے
جہڑا اوہدے میحلاں تیکر — لہو بھری اِک نہر وگاوے
ایٹم بم نیام دھما کے — ایس کُڑی لئی کھیڈ بنا کے
دسدے شہر اَج ڈھیر سواہ دے — کہیڑا اوہنوں رو کے ٹھاکے
پُھلاں ورگے بچیاں دیاں — کھوپریاں دا ہار بناندی
لوکاں دے کھلواڑے کھیتر — اپنی ہانڈی تھلّے ڈاہندی
جنگ کڑی دی نیندیا کر کے — کہیڑا ایہدے دَسے چالے

پیار دا جوگا بھتیں وسے کے اس دی گُھگی کھیڑا پاسے
اپنے دیس وچ اِک پردیسی آدم جایا دانا جھلّا
مظلوماں دیاں ہائیں ڈھایا اوہدے دل دا عرش مُعلّے
اُتّمی رانجھا سب دا سانجھا اوہ وتنامی اوہ کشمیری
اوہدے موہنوں سی نکلی سی کھیڑیاں جد کوئی سدھر چھیڑی
حق دا ہوکا دیون والا ایہہ اِک جوگی تے بن باسی
ماڑیاں قوماں دی خوشحالی اک دن اوہدے سوہلے گاسی
رات ہنیری جھکھڑ جُھلّے تیرا دیوا وسّے چمکارا
شوہ دریائیں ٹھلّھیاں لئی رسل تُوں اِک نُور منارا

بجھارت

بھلا کِتھوں گجھے رہن پھیرے جیہڑے پائی آں
بجھو بھلا کون ہاں مَیں کِتھے پئی جانی آں

اِک گورے صاحب نال میرا وی یارانہ اے
برقع نہ ویکھو آون جان دا بہانہ اے
برقعے دے وچوں اکھ صاحب نوں لگانی آں
بجھو بھلا کون ہاں مَیں کِتھے پئی جانی آں

کار کوٹھی والے نال گلاں ہون گوہڑیاں
ایدیں گاں نیکیاں نے پائیاں میں بھوڑیاں
ڈانگ والے گبھرو توں اکھ میں چرانی آں
بجھو بھلا کون ہاں مَیں کِتھے پئی جانی آں

اَہنڈیاں گوانڈھناں نوں مَیں دین بہنی آں
نتی دَل پانی آں میں جہیڑی گل کہنی آں
ویلا سماں دیکھ تے چولا بدلانی آں
بُجھو بھلا کون ہاں مَیں کِتھے پئی جانی آں؟

جہیڑی چوہدرانی والی چھیتی مینوں ڈاہ دیو
چھڈو وبرھاں کامیاں نوں کمّیاں نوں بھاہ دیو
گُگڑاں دسے شودے بھلا ایہناں لئی جگانی آں
بُجھو بھلا کون ہاں میں کِتھے پئی جانی آں؟

چار پنج سپ ڈُھو نہیں پُت میرے بچے نیں
مَنیا میں کدے ناہیں ایہہ میرے بچے نیں
گُستنی دو موہنی دانگوں ڈنگ پئی چلانی آں
بُجھو بھلا کون ہاں میں کِتھے پئی جانی آں؟

۲۰ جون ۱۹۶۹ء

فن کار دی خودکشی

(مبارک بنٹیر دی موت تے)

بھُکھ غریبی توں جد اکیا
اِک فن کار نے موہرا پھکیا

رنگاں دا رنگ اُڈیا اُڈیا
بُرش دے ہتھیں جیب وچ تالے

بے تابی وچ زمیں تے لیٹن
رنگ دے پیالے نیلے کالے

کجھ فن پارے چیکاں مارن
کجھ شاہکار دی پے گئے ماندے

سوچ دے پنچھی سوچیں ڈُبے
چُنج لکا کے ہیٹھ پراں دے

اس دھرتی دی کُکھوں جمّے
کجھ انمول انوکھے بُوٹے

کِہڑے جھکّڑ مُڈھوں پٹّے
کِسے نسیم نہ دِتے جھوٹے

جِن غریبی تے قرضے دے
بجدے ویکھ کے اندر وڑیوں

سو توں چِنتگ جوانی منگی
اپنی لکھیں آپے سڑیوں

"مومن پورئیوں" "قائد آباد دل"
پیار چنگیر دل رل کے کھائیے
میں دی نئوں "جیٹ پالاناں"
میں کڑیاے ٹکے چنگاں
تو جہناں دی چھاج سٹریوں
میں تے ڈاہڈا ڈھیٹ آں سجنا
میں نہیں اندر وڑ کے مرناں
میں دھرتی دا پتر وارث

کیسے نہ تینوں گھلیا سدا
نال خوشی دے ٹکڑا ادھا
میری کنڈ تے بتھے لا گئے
گماہ جد ویکھاں لا گئے پالگے
من مندر نوں مار کے جندری
دھندا رہناں اندر وا اندری
پڑھیا دے وچ بولو کرساں
اپنا حصہ لے کے مرساں

۳ مارچ ۱۹۶۹ء

وِتنام

دا

گوریلا

اِک پڑھاکو پینڈو مُنڈے
اِک دن اپنے مُنشی جی نُوں
آدر مان دے نال ایہہ پُچھیا
کیہہ ہوندا جے ایہہ گوریلا؟
دیش بچاء دے مورچے اُتّے
جنہیں پائی اے ترتھلّی
جیں دے دھمکوں دھرتی ہلّی
ویتنام دا ناں سُو گڈھیا

تواریخ دے انّھے غاروں
امرت سو ماں لبھ کے چھڈیا
منشی جی نے عینک چکّی
آکھن لگّا "کاکا لبھیا!
راج نیتی دا میں نہیں جانوں
پر اک موٹی گلّ میں دسّاں
جگ دی پارکھ منڈی دے وچ
سدا نہیں کھوٹا سِکّہ چلیا"
"کوریا اک مرد مجاہد
سامراج دی گور جو گڈّھے
تدبیراں دی ریتی لے کے
نت غلامی سنگل وڈّھے
آل دوالے بم دھما کے
اوہ پیا جبّے کھیڈ ہٹا کے
نمیاں ماں نوں جپھیّ مارے
دھرتی ماں دے دکھڑے پاروں
ٹھنڈا سینہ اپنا ٹھارے"

۱۸۵۷ء

ٹھال

(چھوٹے سرکاری ملازم دی نینوہن دا)

بول بول کانواں وے
چوری کٹ پاواں وے
اتیکاں جو لائی نوں
ڈھول میرا آئے گا
میرے لئی چوڑیاں تے
بندے دی لیا سئے گا
بولی مہینے سارے کٹی
ساڈیاں شریکاں سن
عید بقر عید دوں ودھ
تانگھ تے اڈیکاں سن

گِدّے پئی سّاں مار دی
کلیجہ پئی ٹھار دی
نچّدی تے بُھڑ کدی
وچ وچ گڑ ھکدی
آہا جیا آہا جیا

چوُڑا چھنکاؤنواں گے
ڈھولکی وجاواں گے
ٹھپ ٹھپ ٹھپ ٹھپ
لاریاں تے گٹی آں دِک

ہُنے خیر سُکھ نال
ڈھول میرا آیا اے
کھیس ملتانی اِک
اودہے لئی وچھایا اے
چایئں چایئں میں اودہی
گنڈھڑی نوں پھول دی

چاواں دے بُنجیاں نال
کوٹھی میری ڈولدی

ٹھپ ٹھپ ٹھپ ٹھپ
"میں تے ڈھول اِک مِک"

میں ساری گنڈھڑی نوں
چھو لیا تے پہا لیا
کلّا کلّا میں اوہدا
دیکھیا تے بجا لیا
کجھ نِک سُک سی
اوہ ہن لیاندا ٹِیک سی
بندیاں تے چوڑیاں دی
اک وی نہ ڈبی سی
موڑی جہئی اک میِنوں
کاپی اوتھوں لبھی سی

* مصرعہ موہن سنگھ دا اے ۔

کافی وِچ مورتاں
موہیا من صورتاں
مورتاں نے چُوڑیاں تے
سوہنے بُنڈے پائے سن
ساڈے جِہیاں جٹیاں دے
من بھرمائے سن
ڈھول تائیں پُچھیا مَیں
کیتا ای مخول دے
پاواں کیہ میں ہتھیں کنگنیں
میری گل گَھول دے

ڈھول میرے آکھیا میں
سارے مُل لائے نیں
جھلّے تمونے میں
ولائتوں منگوائے نیں
ٹپ ٹپ، ٹپ ٹپ
اینہیں نگیں پیندی چمک

فیر پُچھاں ماہی نوں
علم دے سپاہی نوں
جھوٹھیا جہان دیا
لارے جاویں لائی وے
کُوکدا جولائی رہیوں
کِتھے ای جولائی وے
دِلوں دن وَدھی جان
کوٹھیاں تے مِلاں وے
ساڈیاں نیتیاں وِچ
ایہو چار چھلاں وے
ٹھپ ٹھپ ٹھپ ٹھپ
کالجہ دی ہو یا ڈِگ

یکم جولائی ۱۹۷۹ء

حکیم تے روگی

لوکیں دسّن پڑھ اخباراں — بوڈدی لگے وِچ بازاراں
ڈاکٹر وید حکیم نیں آئے — جنہاں جدّی نسخے پائے

لاؤڈ سپیکر اگے دھر کے — آکھن اُچیاں باہنواں کر کے
میتھوں گولی لے لیؤ او کو — ہر اک روگ نوں تھاں تے روکو

اِک اِک گولی میتھوں کھا لئو — عیشاں کر لیؤ جان بنا لئو
جیہڑا میری گولی کھاوے — دین دُنی دی ہوش آجاوے

پَر اوہدی گولی نہ کھانا — ظالم کولوں جان بچانا
جیہڑے کہیہ اوہ نشہ پیاندا — موہرے اُتے کھنڈ چڑھاندا

روگی ہاں پر سمجھ نہ آوے — کون سیانا روگ ہٹاوے
ہوندیاں کھنگاں گلی اندر — جوآں پیتو جُھلّی اندر

ہلدی رہ گئے گِٹے گوڈے — ہڈّی ہو گئے اصلوں بوڈے
کیہڑا امیری گلی آوے — کیہڑا امیری پیڑ ونڈا دے

کوئی تے آوے گلی وِچ تے — گلّی دی بدبو نوں جھلے
جیہڑا امیریاں نبضاں ٹوہ لئے — اوہ ہو میری جندڑی موہ لئے

جگت گورو (اِک عربی لاڑا)

رستے نُور ہدائیت والے آدم جایا چھڈ گیا سی
ہفیا دَھکے ٹھیڈے کھاندا بھیڑے پُٹھے راہ پیا سی
وِچ طوفاناں اوہدی بیڑی ڈکو ڈولے پئی سی کھاندی
بھیڑ پیا گھیر گلمیاں نارے نیکی گھٹے پئی سی ماندی
عرب قبیلے کھہبڑ پیندے رکّسے نگوفی نِکّی گلوں،
صدیاں تیکر پھّل زہریلا کھاندے رہندے اوسے وِلوں
دِل دے کعبے اندر بُت سن بیٹھے پکّے ڈیرے لا کے
جدھر چاہون واگاں موڑن اللہ کولوں دُور لے جا کے

اُچن چیتی رَبّی رحمت دے دریا وِچ ہڑھ جو آیا
عرشاں فرشاں دے مالک نے کمّے دے وِچ نور کھنڈایا،
اَج نمانیو لِحیاتی نال خو... دے لڈیاں مارو،
کُل جہاناں دی رحمت دی بُکّل دے وِچ سُکھیں گذارو

انساناں دے کوہجاں کوڑاں دا اوہ ویہڑا نرالا آیا
نسل رنگ خنواد دے والے جھوٹھے مان دا روگ ہٹایا
کامیاں کسبیاں اتے غلاماں دا اُس آ کے مان ودھایا
آدم جائے سارے بھائی خطبے دے وچ خُود فرمایا،
تیرے دین دے ڈنکے شاہا چونہیں کوٹیں وج گئے سن
اللہ والی فوج دے اگے قیصر و کسریٰ بھج گئے سن

شاہی وچ فقیری کر کے شاہاں نوں اُپدیش سنایا
بیت المال خزانہ قومی ساڈے خرچاں لئی نہیں آیا
مُڑ کے میں اسلام اوہ بھالاں جنہے پائی سی ترتھلّی
جدھیاں پیّاں دی ٹھوکر تھیں بُت خانے دی دھرتی ہلّی
ہُن تے شاہا رہماں رہتیاں بھوکیاں بانگاں نیں ترہاسے
دِل دے کعبے بُت بہا کے رکھّن اوہناں اگے کاسے
پتھر دے بُت بھنّ وکھا کے ایویں کر دیئے بیٹے چبرائیاں،
ساڈے دِل وچ سونے دے بُت بہ کے کر دے آپ خدائیاں
جے کر اَج میں دَستاں کہیہ سن بُوذر غفّاری فرماوندے
مومن متھے لیکاں لا کے پڑھیا وچوں باہر اُٹھاوندے

غزل

•

گجھیاں پیڑاں نیں پھیر اَج ہلیاں
پھیر تیرے پیار پائیاں جھلیاں

مُڑ ہنجواں دے نال ہیں پچھلے کھرینڈ دے
بن گئے ناسور شوراں چلیاں

پھر دا راہیں سنہیوڑے آ گئے
خوشبواں نیں اوسے دیاں گھلیاں

خواب وچ مجنوں نے مینوں آکھیا
جھُوٹیاں تیجے پلو آنہ کھلیاں

تیرے نالو ہیں ازل توں سی جُدڑی
دھکو دھکی توں نہیں ملاں ملیاں

ٹُریاں بالاں دے ڈِٹّے کھاں نوں
جھلیاں تاہنگاں نہ جاون ٹھلھیاں
ساک میناں دے وی لشکر ہون پئے
کھُنجیاں پیاروں سدھرائیں گھلیاں
مونہہ ہنیرے ماہی نکل مار کے
پھیر ہن فوجاں نیں کدھر چلیاں
پھیر صابر ہتھکڑی تڑوا گیا
دل دے شہر ﷺ بہہ گئیاں ترتھلیاں

ہوکا

شہر دے وڈے چوک چ بیٹھے
سادمُرادے رَب دے بندے
کول کِسے دے کوُچی ڈبہ
کول کسے دے کانڈی تیسی
اُتے کھدّر دی اِک چادر
یا اِک میلی پاٹی کھیسی
اپنے پاسے آون والے
بندیاں نوں پئے بٹ بٹ ویکھن
اکھاں دے وچ گُنجھے ہوئے
"روٹیوں سانوں محنت لے لؤ"
سوچن نالے دل وچ آکھن
مولا کِتھے جوگ کھلاری ؟
رزق دے پچھے روح دا پنچھی
لمی مارے کدے اُڈاری ،

اَمرت سوماں

جھوٹھا میرا مان گمُان ایں ،
منگویں میری جند تے جان ایں ،
اِس دَم دا نہ کجھ بھرواسہ ،
بندہ اے پانی وِچ پتاسہ ،
پَر ایہہ گل تاریخاں دَسی ،
ایہو میرے مَن وِچ وَسی ،
جو ہے سیوا قومی کردا ،
اوہ اَمر ہے ، اوہ نہیں مردا ،

کاماں

شِیاں دیاں سریاں بِدّھ بِدّھ کے
راتاں نوں پانی لائے نیں
میں پوہ دے گکّر پالے وِچ
ہل سرگھی ویلے واہئے نیں
میں سِکھر دوپہریں چھلیاں وِچ
دُھپاں سے تے لوواں جر دا ساں
ٹبر نا تے ایویں دَھکّا سی
بِن آئیوں ای پیا مر دا ساں
میں بوہل وی راکھی ویلے وی
ایہہ جان تلی تے رَکھّی سی

پانی دی واری اُتوں دی
ایس موت پیالی چکھی سی
جو نہہ ماناں ردی کپڑے تے
میں سال تیہے پاناں ہاں
جے چلم تماکو منگدا ہاں
تے سو سو جھڑکاں کھاناں ہاں
پیلی نوں گوڈی دے دے کے
ہتھاں تے پے گیاں چھنڈیاں نیں
پھر ہتھ میرے کیوں خالی نیں
جد لنڈی دے گھر منڈیاں نیں

مومن دا روضہ

ڈاکٹر رشید انور ہوراں دی نظم "کافر دی قبر" پڑھی تے اوسے ویلے میںنوں علامہ اقبال دا ایہہ مصرع دی چیتے آگیا۔

ع زیادت گاہ اہلِ عزم و ہمت ہے لحد میری

میری ایہہ نظم دو وکھرے خیالاں دی رستہ کشی تے ٹکی اے۔ ہر دو دا نتیجہ اے کہ کسے اک شخص دی ذات دا واسطے نہیں، اقبال دی ایہہ وَل ٹرن والے کسے وی قومی شاعر بارے ہو سکدی اے

میں اِک دانی ماں نوں پُچھیا
کیوں بن گئیں ایں قبر پجاری

ایتھوں کیہہ لبھنی ایں مائی
مت بھلا کیوں گئی آ ماری

نیڑے سدّ کے اَکھن لگی
گل سن خاں وے راہیا مُلّا

عشق دی رمزاں توں نہیں واقف
ہیں بے عقلا جھَل وَلّلا

میں اوس دھرتی پاک وطن دی
ایہہ تربت ای میری جان

سچے قلم دا ایہہ سی غازی
قوم وطن ایہدا ایمان،

پتر دھن تے دولت دُنیا
کوئی نہ بیبا ایتھوں منگے

جذبہ عزم شہادت منگے
جہیڑا دی کوئی ایتھوں لنگھے

غازی شاعر قومی درد دی
اس غازی دی شان نرالی

ایہہ اِک انمی پُت دا روحنہ   کیوں نہ چُماں اِسدی جالی
ایہہ پیغمبر لیچ انکھ دا   نویں سوچ دا ایہہ دنجارا
عشق ہوس دا کیتا ایہنے   سُچّے قلم دے نال نتارا
دل دا کعبہ پُوجن والا   نِت میرا جو رہے گا جیوندا
ایہہ افق انسانیت دا   پاٹا جامہ رہے گا سیوندا
میں خود ایہنوں امرت دِتا   لوکیں کیوں نہ نیوں کے تکّھن
منزل منزل ہُندے راہی   اسدے کولوں جذبے منگّن
سن دے بیبا ہوش وگیتا   گل میری ایہہ بنھ لے پلّے
ایہہ تو ماں دی اتھری بیڑی   جذبے دے چھوڑاں تیں چلّے
جھیڑیاں تو ماں اپنے دردی   مُحسن آگو بُھلّن مویاں
گل ادھناں دے طوق غلامی   گلھاں توں دی ہولیاں ہویاں
مڑیں پچھیاد ھرتی ماں نوں   اوہ مُحسن سی کہیڑا مائے
پاک دھن دی لیچ شرم دا   بنیا راکھا جہیڑا مائے
اکھن لگی درد رنجانا   آپنے پتھر لیک گیا جے
خبرے کہیڑے دکھڑے ملھ کے   جنت دا دسیک گیا جے
نام مبارک لکھیا دِٹھا   جد چکیا پتھر توں پلاّ
"ایہہ ڈھیری اک کافر دی اے   جہیدا ناں سی الفورہ جھلاّ"

ڈھولکی دا گیت

سئیاں آکھن نی گلزار — کر بیٹھی ایں کدھرے پیار
گھڑی مُڑی کوٹھے تے جاویں — بچّ بچّی پھیرے پاویں
وانگ سو دائیاں تیری کار — کر بیٹھی ایں کدھرے پیار
سئیاں آکھن نی گلزار.........

گلیاں بہہ کے جھلّا پاویں — ساڈے کولوں بھیت لکاویں
تیری گل دا نہیں اعتبار — کر بیٹھی ایں کدھرے پیار
سئیاں آکھن نی گلزار.........

کتھے ای ہرنی والی ٹور — ہن کیوں ہو گئیوں ہور دی ہور
توں سئیں اک الہڑ مٹیار — کر بیٹھی ایں کدھرے پیار
سئیاں آکھن نی گلزار.........

کتھے تیرے ہوٹھ گلابی کتھے تیرے نین شرابی
ہتھی پرودیں ہنجھو ہار کر بیٹھی ایں کدھرے پیار
سئیاں آکھن نی گلزار.......

بھر نے چھنڈ دے ہوکے ہاواں سُکھے خیراں دُور بلاواں
اُڈ میئے کھیڈن دے دن چار کر بیٹھی ایں کدھرے پیار
سئیاں آکھن نی گلزار.......

ایویں جان کھپا نہ اپنی پیار تے ہوندا ئی زہری سپ نی
کہو جابر نوں منتر مار کر بیٹھی ایں کدھرے پیار
سئیاں آکھن نی گلزار.......

دھرتی رب دی

اَج مولوی ہوراں نے گَل دَسّی
ایہہ زمیں ساری اللہ پاک دی اے
کِسے خان وڈیرے نہ چوہدری دی
تے نہ اوہدے انگ ساک دی اے
پَکّے رَبّ دا ان بھنڈار ہے جے
ذمہ دار ایہہ خورش خوراک دی اے
جہیڑا زمیں نوں بندے دی مِلک سمجھے
سمجھ اوس نوں رکھیہ تے خاک دی اے

دَ ڈّے چوہدری دا خالو آکھدا سی
سارے پنڈ دی مالکی تاڈے ہاں

جھیڑا ایک نہ منّدا اگل ساڈی
داڑھے سندّا اوہنوں پولے مارنے ہاں
کمّین ہو کے اگوں جو گسکدا اے
بتّک اپنی پیٔے دچارنے آں
اوہنوں آکھے جھک لیٔے نیندھ پھوہڑی
رڑے چاہڑ کے اوس نوں مارنے آں

ساڈے مولوی صاحب جو گل دسّی
خالو اوس توں دکھری گل دسّے
بیجا رب ہے نعمتاں عام کردا
بندہ ایہہ نعمت ساتھوں پیا کھسّے
جھگی محل دا او تکرہ نہیں کردا
بدّل رحمتاں دا جدوں آن وسّے
ایہناں گلاں تے ڈوہنگے وچار دے لیٔ
میری عقل شعور تڑائے رسّے

۱۶ اگست ۱۹۶۹ء

جنت وچ اُداسیاں

چھ ستمبر سی میرے خوابیں خیالیں وسدا
بھول کے ورقہ میری تاریخ داسی دسدا
پنتھ دے جذبے دا نقشہ ذہن دے وچ پھر گیا
سوچ دا پنچھی دی میرا نیندراں وچ گھر گیا
فکر غم پیڑاں نوں چھاتی نال لا کے سوں گیا
خواب دے اُڈن کھٹولے بہہ کے دلیس بھوں گیا
اِک نرالا باغ سی دُنیا توں سوہنا تے عجیب
میں جیہا عاصی دی اوتھے پہنچیا جاگے نصیب
شہد دے سومے تے نہراں دُدھ بھریاں ڈٹھیاں
ہردیاں نوں موہندیاں سن اوہ بہاراں مٹھیاں
پھُدے سن پھُل حوراں کِکلی سی پاندیاں
دُودھ ورگی چاننی دے وچ نغمے گاندیاں
گبھرو اِک فوج دا ڈٹھا ئیں سوہنا تخت تے
نوریاں نوں رشک پیا آوندا سی اودھے بخت تے
میویاں نوں دیکھیا ئیں پہنچدے اودھے حضور

خوشبوآں دا رجیا سی عجب نسی اوہنوں سرور
پھل اس توں دا کے ٹٹے سی حوراں بے حساب
ہار گل وچ جھکدے سی پھل سن رتے گلاب
دیکھیا اکھیں جد دل میں قوم دے دلدار نوں
پچھیا میں کول جا کے عشق دے سردار نوں
جنتاں دے واسیا اچے شہیدا سوہنیا!
ایہہ انوکھا دیس کیکوں جاپدا من موہنیا!
اکھیاں بلیاں تے اوہنے پھیر مینوں آکھیا
جیوندا رہو اوئے شاعرا میرے وطن دے راکھیا
عرشیاں تے فرشیاں وچ رعب میری گل دا
ایتھے دی دار وہنیں لبھا یار گجھے سل دا

بھلناداں جد کدے کشمیر دتوں بازیاں
بھجدیاں داداں چلاون سدھراں تے آریاں
ملے ایہہ تتی ہوا دے زخم اتے کھول دے
صابرا ہن الجھ لئے کیہہ پھٹے موہنوں بول دے

۶ ستمبر ۱۹۴۴ء

کوچوان تے شاعر

شاعر

میاں کوچوانا ! میرے مہربانا !
کیوں جو ترفی ڈھلکے تے ٹٹیاں عناناں
ایہہ منتھے تے کیہ رو بڑا پے گیا ای
کھلو خاں ذرا میں تے ٹینچر منگاناں

کوچوان

سائیں ہویا گھوڑا ہے اتھرا بتھیرا
ذِناں کجھ توں ایہدے ونولنے ہیں کھاناں
منہے کرناں سِدھا مَوئیں بوٹے خاں واں
ہنے چھانٹے نال ایہدی چمڑی میں لاہناں

شاعر

توں دھیندا رہیوں اپنی مچھاں نوں تا ای
تے گھوڑا تیرا ہویا سُک کے دس کا تا ؟
ایہہ چھڈ ٹوہر نوں ٹہل گھوڑے دی کر لئے
بیر حمی پچ پھڑیا نہ جائیں ناداناں !

کوچوان

میں چھڈ ٹوہر دلیواں ذرا ایہہ تے سوچ
ایسے ٹوہر تے میں "خان جی" سداناں
ایہدے دانے گھاہ لئی بچاتے میں سکناں
بچاں کس طرح جیہڑا شوٹا میں لاناں

۲ ر فروری ۶۹ء

ثریا ملتانیکر

ہر ست خورے دل دے وچوں واج اَدلی آؤندی اے
پیار دی کھُنجّی کوئل دی تے دُکھڑے کوک سناؤندی اے
بنبیہے دی بولی یار دسا ڈا من ترڑ فاؤندی اے
دِینا زہر ی ناگاں تائیں تگمنی ناچ نچاؤندی اے
راگاں دی اِک دیوی اگے خلقت سیس نواؤندی اے
میں آکھاں اوہ جادوگر دی لوکیں آکھن گاؤندی اے

غزل

پرچھیا دی سوبھا کھٹی اے تے بندہ دانا بینا دال
پر اندر رہنا نے پگے دل دیاں منّدا رہندا اپناں دال
نناں دسے نیلے ساگر وچ ہیں رج کے غوطے کھاندے نیں
ایہہ اوہناں دا بہر صدقہ اے جو حالی تیکر جیناں دال
سقراطاں مینوں چسکا اے گل حقّی سچی آکھن دا
ہر دور وچ جمدا رہناں واں تے زہر پیالے پیناں دال
ہو پاگل وچ اُلیلاں دے ہیں اپنا دامن چاک کراں
پھر تدبیراں دے دھاگے ہتھیں مُڑ مُڑ کے اوہنوں سیناداں
تھوڑی جہی دھوڑ کدورت دی جد سجناں دلوں آوندی اے
کر شکوے شیشہ صاف کراں دل وچ نہ رکھدا کینہ دال
انسانی عظمت چاہناں واں بُت بھنّی توڑی جاناں دال
پر تہاڈے بھانے جاوے دی ہیں بندہ اِک بے دیناں دال
صابرؔ کوئی اچا شاعر نہیں پر جذبے ہتھ کُہاڑاں نیں
شاعراں دی بہنی بہ بہ کے ہیں سکھدا پیا قرینہ دال

لارے

ابّا جی تُسیں تے آہندے سَئو
ہُن ایہدا مُردہ نہ رولو
اوہ طارق وَڈّے خاناں دا
پئے دَھکّے لالا تھکّے آں
جس ڈھنگ پرونے آئے سن
تن بچّی سیکل دا مُردہ
تے نالے پروں وی آہندے سَئو
کیہہ سوچ رہے او منگوا لئو خاں
اِک تُہاڈا وعدہ ایہہ وی سی
بجلی دا پکّھا چھت والا
ابّا جی اپناں کجھ پڑھیو

میں سیکل نواں منگاواں گا
میں ایہنوں ٹھیک کراواں گا
نت سیکل نویں وکھاندا اے
اوہ ہونے توں ترساندا اے
کیوں بِلّو ویرا گُھٹیا سی ؟
پھڑ گھُنجے وچ کیوں سُٹیا سی؟
بچّڑے دا کوٹ سوانا ایں ؟
جے لنڈیوں ای منگوانا ایں ؟
بیٹھک لئی کمرہ پاواں گے،
وچ کُرسی میز لگاواں گے،
تے پھیر نہ روٹی ٹلدی اے

ہور کِنّے ایم اے ڈی کریاں
طارق جیہی اچکن سِل دی اے

دھوبی تے درزی گاہکاں نوں
کجھ لارے لپّے لاندے نیں

پر تہاڈے لارے ابا جی!
سبھناں نوں اگے جاندے نیں

پُتّر دیاں گلاں نے مینوں
کجھ رونا ہاسہ دِتّا اے،

ہیں سینے لا کے موہنہ چھپایا،
تے اِینج دلاسہ دِتّا اے

"اللہ دی قسم قرآن دی سونہہ
میں ہُن وی وعدہ کرنا واں

اک آس اے چنگے ویلے دی
میں اِس تے جینا مرنا واں"

سدھراں دا قیمہ کُٹ کے تے
رب ناں دا ختم دواناں ہاں

ایہہ مومن بھائیو ویکھدے او
میں کافر ہوندا جاناں ہاں

۷ر مارچ ۷۸ء

گھول

مُڈھ قدیمی ازلی قول اے
گُھلدا بندہ تے ماحول اے
بَکّی دے دو ٹبّریاں دا انگول
قینچی پھلّے جُٹریاں دا انگول
جیھتو جھتی ، ہتھو پائی
اک دُوجے دی کرن صفائی
اک دوجے نوں پئے بدلاون
جے نہ بدلے تے یرکا دن
آپس وِچ ایہہ لڑدے رہندے
اک دوجے نال جا دن کھہندے

میرے دوالے جو انسان اے
کدے فرشتہ کدے شیطان اے
کجھ نیں میری بھیڑ ڈنڈا ندے
کجھ نیں میرے کپڑے لاہندے
میں سب کجھ ماحولوں سکھیا
اِک اِک ورقہ دل تے لکھیا
کھاہدے ڈنگ تلواروں تکھے
تاں میں جیون چالے سکھے
میں گھریا وِچ جنگل بیلے
آل دوالے شیر بگھیلے
جنگل بیلے صاف کراداں
شیراں اُتے کاٹھی پاداں

۱۰ دسمبر ۱۹۶۷ء

گیت

میرا دور وسیندا اساہی نی
دل دے کے ہو گیا راہی نی
میں چائیں چائیں لائیاں سن
میں اُچیاں پینگھاں پائیاں سن
میں ہس کے پالئی پھاہی نی
میرا دور وسیندا اساہی نی
نت خواباں دے وچ ملدا اے
پر بھیت نہ دسدا دل دا اے
ڈھولے دی بے پرواہی نی
میرا دور وسیندا اساہی نی

ایہہ جندڑی گھیرے کم دی نی
اوہ جُتّی سُواں لئے چم دی نی
میں چاک توں داری شاہی نی
میرا دور وسیندا اساہی نی
اکھیاں توہنجو وہندے نیں
چاہ دل دے ڈوبولیندے میں
میں جھیکی منجی ڈاہی نی
میرا ڈھور وسیندا اساہی نی

ٹھنڈی واء

ڈیئو! ہتھوں کجھ سنیاں جے آہندے نیں واء ٹھنڈی چلّی
میں شہر توں کپڑے لاہڑے ایتھے پتّی اِک نہ ہلّی
ڈھول ڈھنڈورہ ٹھنڈی واء دا کنّاں دے نال لاوے آہندے
گرمی مارے مر ڈھکے بھجے کھڈوں باہر نیں کیڑے کاہڈے
سچے رب دی جے واء وگدی کھڈّاں کھونجاں تیکر جاندی
رنگ محلیں چڑھنہ ہندی نہ اوہ گلّیاں تو شرماندی،
سنگھنے وانگوں واء دا بلّا تھوڑے چر لئی آیا باگے
اسدے پچھوں جاگ نیں سوں گئے ایداں ستے مڑ نہیں جاگے

۹ ستمبر ۶۸ء

عرباں جائی

کُڑیاں جمیاں سوگ مناؤندے
جھِڑیاں نوں چا دفناؤندے
عرب قبیلے ...... اَت اَنگھیلے
سوہنی سسّی، ہیر نہ . ایہ جانے
مجنوں دی تقدیر نہ بن جائے
کُڑی کواری ــــ گھر ماں ماری
عورت فطرت توں کمزور اے!
گُڑ دی مکھی روپ دی چور اے
کہن سیانے ...... اللہ ای جانے
بڑے سیانے بڑے لکھاری
کیہ نہ دُدھ کے جھاتی ماری
ڈوہنگا ساگر .... کہندے گاگر
لیلیٰ خالد عرباں جائی
رب نے ایسی جوت جگائی
دیہوں دوہائیاں .... کل خدائیاں
سَتّاں پُتراں توں دی سُچّی

دھون کرے غریباں دی اُچی
غریباں جائی ...... نیک خدائی
اوہ پتلی اخلاص وفا دی
دیوی ہے اوہ صدق صفا دی
وطن سپاہی..... دین گواہی
قومی اکھ توں لوں لوں چھڑکے
سامراج لئی بجلی کڑکے،
دشمن ڈر دے ..... ہر ہر گردے
دشمن اودھرے ناں توں کنبدے
پئے چلاون گولے بمب دسے
اوہ نہیں ڈر دی ..... ڈکھڑے جردی
اکھ دی اچی منزل ملی
لیلٰی خالد توں نہیں کلی
ٹنگیاں باہواں ۔ جنتی راہواں
نازک کلیاں دکھیں پلیاں
وانگ چٹاناں دے اج کھلیاں
تن فولادی..... لئے آزادی

غزل

اُتوں اُتوں ساڈھی بیٹر وچ رُوندے تے کرلاندے لوک
وچوں اپنی گنڈھ دے پُورے گنڈھاں کپ دکھاندے لوک

اِک صبوحی چادر دے لئی کھاندے رہندے دال الونی
توں کیہہ جانیں شہر تیرے دے کبراں ڈنگ ٹپاندے لوک

دانا بینا علماں والا کھیڑے چینگ جھلیاں کیتا
انگلاں نال اشارے کر دے راہ دے اڈ نہ ہے جاندے لوک

آپے چوراں نوں راہ پئے دسن ساہدے لوٹں آکھن قابو کرلئے
پانی تائیں اگاں لاندے لا کے آپ بجھاندے لوک

پیار دے بھولے پنچھی تائیں پھاہنا کیہہ وڈیائی لوکو
دانہ بھالوں میں کوئی نہ دے جان کے دھوکھا کھاندے لوک

وچ اڈیکاں کھلیاں کھلیاں میرے ڈیلے پتھر ہو گئے
راہ دے ماہیا اج کدے نہیں رستے وچ بٹھاندے لوک

"صابر لئی سب چارے لائے پر نیں تھنڈے ایہہ دے لیکھ"
اج ای ماڑیاں ساکاں نوں پئے اپنے مغروں لاہندے لوک

لنڈے دا کوٹ

ریڈیو تے اعلان کرا لؤ
ٹیلی ویژن تے اکھوا لؤ

میں اکھاں ڈنکے دی چوٹ
پاناں میں لنڈے دا کوٹ

حق حلالوں روٹی بھورا
گنویاں ہڈیاں مینوں شورا

میری آمدن وِچ نہ کھوٹ
پاناں میں لنڈے دا کوٹ

نارکلی بوہجا کٹوالواں
مال روڈ تے کسراں جاواں

میرے کول نہ "فضلی" نوٹ
پاناں ئیں لنڈے داکوٹ

سبھ ہما تڑ ڈھڑے سہندے
سپ خزانیاں اُتے بہندے

سیاں نوں ہن کاہدی چھوٹ
پاناں ئیں لنڈے داکوٹ

ہر سو وِچوں ہین بچا سی
جہیڑے میرے دیس دے واسی

سر تے قرضہ تیڑ لنگوٹ
پاناں ئیں لنڈے داکوٹ

کھوٹا پیسہ نہ من بھاوے
"کرار ذیہ آدے ای آدے"

نخرے لانڈے چینگڑ بوٹ
پاناں ئیں لنڈے داکوٹ

بُھکھیاں بھگتی اَدّھورانی
بانگ نہ اُچی دِتی جانی

جے کرہودے خالی پوٹ
پاناں ہیں لنڈے دا کوٹ

ہتھیں ہیں تقدیر بناؤنی
ہتھلی اُتے آپے لیا دَنی

سونچ سمجھ کے چلساں گوٹ
پاناں ہیں لنڈے دا کوٹ

۵ دسمبر ۱۹۷۰ء

سنجوگ

(آزاد نظم)

خبرے کہیڑی
گُجھی سُول دی تِکھی چوبھول
ہیر نمانی "ہائے" کیتی
قاضی "ہائے" نوں "ہاں" دسیا
کہیڑیاں آن وَدھائی لیتی
باہروں دنیا، کہے دیاہ اے
اندر ڈانگاں نال نکاح اے
تتی ہیر دے ظلمی بابل
نال قاضی وڈّ قصائی
دُھکّو دُھکّی روندی دھوندی   ہیر چاڑھ دِتی ڈولی پائی

شرع شریعت، انسانیت
بیٹھ دُرا ڈے ہٹ ہٹ تکن

سہمیاں ہوئیاں منو جھان
ایس دھر دہ دا سارا بھار
ڈاہڈے رب دی
لاڈ دجھی تقدیر تے سٹن
دَدَھ اگا نہ نہ کجھ کر سکن
شرع پئی آکھے دوئیں پاسیں
ہیں تے ساڈی تکڑی تواں
جے کر نہیں منظور کسے نوں
ہیں کیوں اوہدی جندڑی رولاں
انسانیت نے ہاہ بھر کے
سر تے آپ دہتھڑ ماری
بھیڈ تے بکری کر دیندی اے
انساناں نوں ایہہ لاچاری
کیہ ہو یا جے دانگ لیشو دے
جوڑ جوڑ کے نتھاں پائیاں